

"Handelsman Johanna", fru Johanna Peterson, född 1807 i Brodderyd, död 1899, är en känd och ofta omskriven personlighet. Hon ägde nio gårdar och fostrade 13 barn! Början var en liten affär i kyrkbyn. På grund av en bankkrasch dog hon utan nämnvärda tillgångar.

Några minnen från 80-talets Ödeshög

En ovanligt färgrik berättare om gamla tider var Fredrik Rask, född i Ödeshög 1872. Han flyttade i unga år till Stockholm, var över 40 år anställd i Frälsningsarméns Högkvarter, men återvände ofta till hembygden. Vid Ödeshögs municipalsamhälles 25-årsjubileum 1947 skrev han en artikel för Östgöta-Bladets jubileumsnummer, införd den 7 november, och den återges här. Fredrik Rask hade ända till sin sista stund — han avled 1951 — en mycket varm känsla för Ödeshög.

Jag minns Ödeshög som ett litet bysamhälle med ett 35—40-tal byggnader och omkring 500 invånare. I slutet av 1870-talet var Riddaregården ej så vackert bebyggd, endast två bostadshus funnos, nämligen ett vitrappat envåningshus, som kallades för Riddaregården, och en byggnad, i vilken sergeant Wittfeldt med familj bodde. I detta hus var också en liten handelsbod, som innehades av "Kalle i mjölboa", Karl Fredrik i Kulltorp, hette handelsmannen. På ena sidan av gatan låg Gatugårdens ladugård och lador och på den andra hade Riddaregården sina. Utmed torget var det tre garvarestånd. Det ena innehades av en garvare från Stora Åby och de andra två av garvare från Grenna, vilka på torgdagarna hade sina affärer där med lädervaror.

Duktiga affärskvinnor i Ödeshög

Ödeshög hade på den tiden endast tre speceriaffärer förutom "Kalle i mjölboa". Den ena och största affären vid Storgatan — och den första i samhället — innehades av en handl. Landeberg. Chefen stod själv i affä-

ren och expederade, men han hade dessutom tre biträden, nämligen frökarna Schiller, Pyk och Anna Carlsson, den senare blivande fru Werner, som efter några år öppnade egen speceri- och manufakturaffär vid Storgatan. Affären hade startats av "handlingsman Johanna", känd som en mycket driftig människa, som bl.a. tog initiativ till att bygga hamnen i Hästholmen. I min barndom hade hon mjöläffär och på våarna fröhandel.

Den andra affären var även vid Storgatan, närmare bestämt i det röda och fyrkantiga huset — sedermera Lejons affär — samt innehades av en fröken Hultgren, som inflyttat från Vadstena. Den tredje affären, även den vid Storgatan, ägdes av en fru Sjöberg. Hennes biträde var Karl Löf, som sedermera blev egen affärsinnehavare i Ödeshög. Affären drives nu av dennes son. Efter något år byggdes ett nytt hus, även det affärshus, utmed Storgatan, vars ägare och affärsinnehavare var en fröken Rasmussen från Danmark. I det huset är nu hatt-, möss- och modeaffär.

När Ödeshög hade endast två gatlyktor

Med gatubelysningen var det klen på 1800-talet. Den första och enda gatulyktan med en fotogenlampa uti uppsattes vid Svängen och bekostades av husets ägarinna — mor Lovis på Svängen. Sedan tillkom en liknande lykta vid Lejons hus, så Ödeshög kunde då ståta med två gatulyktor.

Torgdagarna varje tisdag var livligt besökta, ty då kom ju folk från såväl skogsbygden som St. Åby, Heda, Rök och V. Tollstads socknar för att både sälja och köpa. Kommersen gick utmärkt och handlandena var många, ty affärsmän kommo från både Grenna, Vadstena och Skeninge och t.o.m. Tranås och slog upp sina tältdukar och salubord. Allt gick livligt och glatt till väga. Ödeshög hade på den tiden sex kaféer och dessa voro mycket välbesökta från morgon till kväll. Det fanns även fyra ölserveringar, vilka även de var mycket frekventerade, så gubbarna var ganska yra i mösan, då de skulle gå eller åka hem från torget på marknaderna.

Två hedervärda kontor

Bland de mest framstående personerna i samhället var direktör Richard Pettersson, som var allt i allo för Ödeshög, och mycket fin, god och gedigen personlighet. God sångare var han också och därtill musikalisk och ägde humor. Direktör Pettersson var folkskollärare och organist i kyrkan under många år. Han hade fem söner och en dotter. Barnen tog namnet Björkegren efter modern. Sonen Axel blev läkare och bosatte sig i utlandet. Emil blev chef för spårvägsbolaget i Stockholm och bosatte sig sedan utrikes. Dottern är nuvarande fru Gerda Hedfeldt, gift med härads-skrivare Hedfeldt och numera bosatt i Rök. Efter direktör Pettersson kom

folkskollärare Augustinsson, som sedermera blev kantor. Jag minns, då han ett par gånger i veckan övade sina musikaliska anlag på kyrkoorgeln, och jag som skolpojke fick tjänstgöra som orgeltrampare. Det tyckte jag var mycket både viktigt och roligt, fast jag ibland måste stå med båda fötterna på trampen för att få ned densama. Avlöningen blev 25 öre i fickpengar varje gång.

På tal om kyrkan så minns jag ju väl, när den byggdes om av kyrkobyggmästare Runqvist från Tranås. Före ombyggnaden var altaret, där orgeln är nu, och orgeln på altarets nuvarande plats. Stora gången var i mitten av kyrkan åt gamla kommunalrummet till och så fanns det en ingång genom sakristian.

Då väckelsen kom till Ödeshög

På det religiösa området var det statskyrkan som dominerade, där komminister Snellman och kyrkoherden d:r Hähl predikade — den senare blev ju pastor primarius i Stockholm — samt ett missionshus, som låg strax vid Pilgården och mitt emot Skattegården. Predikanterna i missionshuset kom från Jönköping och från länets Ansgarieförening. År 1888—89 kom den så beryktade Nelly Hall och hade en serie möten med stora åhörarskaror, såväl inne i missionshuset som utanför, så att fönstren måste öppnas att alla skulle få höra hennes sång och predikan. Många blevo genom hennes möten omvända till Gud. Efter fröken Hall kom tre evangelister från Helgelseförbundet, vilka verkade en lång tid och blev till stor välsignelse. 1896 öppnade Frälsningsarmén en kår i Ödeshög. Jag var dess förste soldat och denna korporation tillhör jag fortfarande.

Som brevbärare och prenumerantsamlare

Brevbärare i Ödeshög var under många år gamla Adolf Hektor, vilken bar posten i en stor korg. Frågade man Hektor om det var brev i dag, så blev alltid svaret: "Ja, det finns många brev!" Efter Hektor var jag brevbärare och var det i många år och fick då en stor postväska och uniformsmössa med posthornet i. Orrnäs och Backasand ingick i utdelningsområdet. All posten till skogsbygden lämnades hos Britta Norin, som hade en liten affär med snus, cigarrer och karameller strax intill, där metodistlokalen nu ligger.

Som brevbärare hade jag ingen avlöning men uppbar 50 öre om året för varje tidning och 3 öre för varje brev, som adressaten fick ta emot. Posten hos Britta delade vi inkomsten för. När Östgöta-Bladet började utkomma blev jag prenumerantsamlare och lösnummerförsäljare. För varje gång jag kom in till Vadstena och redovisade lösnummerförsäljningen, fick jag en bok av gamle redaktör Wallin. Östgöta-Bladet är fortfarande en kär gäst i mitt hem, och jag har haft tidningen även sedan jag för 50 år sedan flyttade till Stockholm.

Artikeln infördes i Östgöta-Bladets specialnummer vid Ödeshögs municipalsamhälles 25-årsjubileum, vilket utkom 7 november 1947.

Det kan nämnas, att den omnämnde direktör Petterssons son Emil blev chef för Berlins spårvägar.